



JAPONSKÉ MÝTY A LEGENDY

Kroniky kami a jókai

text GAVIN BLAIR
ilustrácie JŌ SALADINO



JAPONSKÉ MÝTY A LEGENDY

JAPONSKÉ MÝTY A LEGENDY

*Kroniky
kami a jókai*

TEXT

Gavin Blair

ILUSTRÁCIE

Jō Saladino

slovar

Miti e legende giapponesi – Cronache di kami e di yōkai © Nuinui SA, 2023

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, s. r. o., Bratislava, 2025

Translation © Klaudia Dyttertová, 2025

Text Gavin Blair
Ilustrácie JÓ Saladino

Prvé slovenské vydanie

Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bojnická 10, 831 04 Bratislava 3, v roku 2025.

Z talianskeho vydania
Miti e legende giapponesi – Cronache di kami e di yōkai
preložila Klaudia Dyttertová.

Zodpovedný redaktor Andrej Šútovec
Korektúra Matúš Mikšík
Zalomenie Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť
nijakou formou reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná
bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Cena uvedená na obálke je nezáväzným
odporúčaním pre konečných predajcov.

ISBN 978-80-556-6747-8

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovar.sk

pobox@slovar.sk

OBSAH

<i>Predhovor</i>	7
<i>Časová os japonských dejín</i>	9
1. IZANAMI A IZANAGI Legenda o stvorení Japonska	10
2. SUSANOO Boh morí a búrok	20
3. INABA NO ŠIROUSAGI Ónamudžiho skúšky	30
4. TOJOTAMABIME Dcéra kráľa morí a prvý cisár	40
5. ABE NO SEIMEI Veštec	50
6. ŠUTENDÓDŽI Legenda o Raikóovi a Kintaróovi	60
7. TAMAMO NO MAE Líščí duch	72
8. BUNBUKU ČAGAMA Zázračný čajník	82
9. URIKOHIME Dievča z melóna	92
10. ONIBABA Ľudožravý démon	102
11. JOCUJA KAIDAN Príbeh o Oiwe	112
12. KIJOHIME A ANČIN Legenda o nešťastnej láske	124
13. BANČÓ SARAJAŠIKI Okiku a taniere	134
14. KASANE GA FUČI Duch Kasane	144
15. BOTAN DÓRÓ Pivonkový lampáš	156
<i>Miesta z príbehov</i>	168
<i>Použitá literatúra</i>	175

PREDHOVOR

Ludia si medzi sebou príbehy nielen rozprávajú, ale im aj veria. Nie je to náhoda, že keď chcú reklamné agentúry, politici či umelci zmeniť náš názor, mnohokrát sa viac spoliehajú na rozprávanie príbehov než na fakty alebo čísla.

Mýty o stvorení, ľudové rozprávky a strašidelné historky z tejto zbierky poskytnú malý, no vzrušujúci náhľad do príbehov, ktoré zohrali rolu vo formovaní japonského národa. Čitateľ nazrie do sveta bohov, dozvie sa o pôvode cisárskej rodiny, spozná niektoré šintoistické legendy a buddhistické príbehy, zoznámi sa s jókai – démonickými bytosťami schopnými meniť svoju podobu, božstvami kami i nepokojnými duchmi. Tieto príbehy pochádzajú z dávnych čias, keď boli po prvý raz zapísané alebo vyrozprávané, a mnohé z nich aj dnes silno rezonujú v súčasnom Japonsku i za jeho hranicami. Čitateľ v nich nájde aj množstvo odkazov na existujúce japonské miesta a tradície. Vo viacerých príbehoch sa vyskytujú obrazné pomenovania spoločné pre folklór na celom svete, v iných sa zas objavujú typické japonské motívy a v ďalších sa prejavuje vplyv čínskej kultúry.

Príbehy sú plné jedinečných postáv, od pomstychtivých duchov cez vášnivých bohov až po fantastické príšery. Nasledujúce stránky sú ochutnávkou z bohatej zbierky japonských mýtov a legiend, ktoré majú čitateľa prekvapiť, niekedy vystrašiť, podnietiť ho k zamysleniu, inšpirovať k cestám na nové miesta, no najmä mu priniesť potešenie.

ČASOVÁ OS JAPONSKÝCH DEJÍN

Obdobie Asuka	592 – 710
Obdobie Nara	710 – 794
Obdobie Heian	794 – 1185
Obdobie Kamakura	1185 – 1333
Obdobie Nanbokučo	1336 – 1392
Obdobie Muromači	1392 – 1573
Obdobie Azuči-Momojama	1573 – 1600
Obdobie Edo	1600 – 1868
Obdobie Taišo	1912 – 1926
Obdobie Šówa	1926 – 1989
Obdobie Reiwa	2019 –



IZANAMI A IZANAGI

LEGENDA O STVORENÍ JAPONSKA





VŠETKO, ČO EXISTOVALO PRED POČIATKOM VEKOV, NEUSTÁLE SA VZNÁŠALO VNÚTRI OBROVSKÉHO VAJCA. BOLA V ŇOM IBATMA, CEZ KTORÚ TU A TAM PREBLESKLO SVETLO. NAJLAHŠIE A NAJJEMNEJŠIE ČIASTOČKY NEKONEČNE DLHO STÚPALI DO VÝŠAV, ABY SA Z NICH STALO NEBO, ZATIAĽ ČO TIE NAJTMAVŠIE A NAJŤAŽŠIE KLESALI ČORAZ HLBŠIE, AŽ Z NICH VZNIKLA ZEM.

Na Vysokej nebeskej planine, zvanej Takamagahara, vznikli tri prvotné božstvá: Ame no Minakanuši, Takamimusubi a Kamimusubi. Spoločne boli známe ako Zóka no Sanšin a z nich sa zrodili ďalšie božstvá *kami*, smrteľné tvory a príroda.

Odvtedy vzišlo sedem pokolení mužských i ženských *kami*, spomedzi ktorých boli posledné dvojčky Izanagi (Ten, ktorý pozýva) a Izanami (Tá, ktorá pozýva). Nebeská dvojica sa nazývala aj Izanagi no Mikoto a Izanami no Mikoto.

V tom čase bola zem ešte len akási hmlistá močarina pripomínajúca beztvárú medúzu. Staršie *kami* preto poverili nebeské dvojčky, aby vytvorili pevniny, ktoré budú spočívať na oceánoch. Izanagi a Izanami dostali na pomoc pri plnení tejto úlohy bohato zdobenú kopiju Ame no Nuhoko.

Obe *kami* prešli po vznášajúcom sa nebeskom moste Ame no Ukihaši, ktorý spája nebeskú planinu s nižším svetom, a sledovali prvotnú hmotu, rozprestierajúcu sa pod nimi. Do nesúrodej brečky ponorili nebeskú kopiju v tvare *naginata*,* pozostávajúcu z dlhej žrde s čepeľou na konci, a miešali. Nestalo sa nič. Keď však kopiju vytiahli, po jej

* *naginata* – tradičná japonská kopija s dlhou, pri špičke mierne zakrivenou čepeľou

čepeli sklízlo zopár kvapiek slanej vody s bahnom a z nich vzišiel ostrov Onogoro.

BOŽSKÝ ZVÄZOK

Nebeské dvojčky zostúpili na tento ostrov, usadili sa na ňom a postavili si tam palác s vysokým stĺpom, ktorý siahal takmer do nebies. Keď si Izanagi a Izanami privykli na svoj nový príbytok, začali premýšľať o vytvorení ďalších častí pevniny.

„Ako vyzerá tvoje telo?“ spýtal sa Izanagi bohyne Izanami.

„Moje telo je úplné, až na jednu časť, ktorá nedorástla, tá je pôvodom ženskosti,“ odpovedala.

„Aj moje je úplné, no zdá sa, že jedna jeho časť narástla až príliš, tá je zdrojom mužskosti. Nemali by sme spojiť moju časť, ktorá je v nadbytku, s tou tvojou, ktorá akoby chýbala, a vytvoriť tak nové ostrovy a územia?“ navrhol.

„Skúsme to,“ odpovedala bohyňa.

Rozhodli sa teda spečatiť svoj zväzok svadobným obradom, no ešte poriadne nevedeli, ako na to.

„Vyberme sa každý opačným smerom okolo stĺpa, ktorý sa týči k nebu, a stretnime sa na druhej strane. Ty pôjdeš doľava a ja doprava,“ navrhol Izanagi.

Keď sa ocitli na druhej strane stĺpa, Izanami zvolala: „Aká som len rada, že som stretla takého očarujúceho mladého muža!“

„Aký som len rád, že je po mojom boku taká zvodná dievčina!“ odvetil Izanagi, hoci ho hnevalo, že jeho manželka prehovorila ako prvá.

Svoj manželský zväzok naplnili, no ich prvorodený syn sa narodil ako nezuživé stvorenie bez kostí, ktoré nazvali Hiruko – „Pijavicové dieťa“. Manželia vyrobili z trstia čln, uložili doň nechceného potomka a zverili ho morským prúdom, aby ho odniesli do diaľav. Dieťa neskôr vyplavilo na breh a stal sa z neho Ebisu, patrón rybárov a obchodníkov a jeden zo siedmich bohov šťastia.

Keďže boli Izanami a Izanagi nespokojní aj so svojim druhým dieťaťom, vrátili sa k vznášajúcemu sa nebeskému mostu, aby sa starších božstiev spýtali, aké prekliatie na nich spočinulo.

Odpovedali im, že všetko ich nešťastie tkvie v tom, že Izanami prehovorila počas svadobného obradu ako prvá. Božská dvojica sa potom vrátila do paláca, aby opäť slávila svadobný obrad, tentoraz však prehovoril ako prvý Izanagi.

„Aký som len rád, že je po mojom boku taká zvodná dievčina!“ zvolal Izanagi.

„Aká som len rada, že som stretla takého očarujúceho mladého muža!“ odvetila Izanami.

ZRODENIE, SMRŤ A ŽIAĽ

Keď obrad zopakovali, tentoraz správnym spôsobom, Izanami priviedla na svetlo sveta mnoho ostrovov. Boli nimi: Awadži, Šikoku, Oki, Cukuši (dnes známy ako Kjúšú), Iki, Cušima, Sado a nakoniec Ójamoto, najväčší z nich, ktorý sa dnes volá Honšú a je hlavným ostrovom Japonska. Územiám dali meno Ójašimakuni, čiže Krajina ôsmich veľkých ostrovov.

Bohyňa porodila aj ďalších svetu prospešných potomkov: *kami* morí, vetra, hôr, dolín a každého prírodného živlu, ktoré zaplňali nové územia. Keď však priviedla na svet *kami* ohňa Kagucučiho, mal podobu ohnivej gule, pretože to mu bolo prirodzené. Svoju matku hrozne popálil a tá napriek Izanagiho úsiliu skonala v ukrutných bolestiach. Jej smrť priviedla na svet ďalšie *kami*, ktoré vzišli z Izanaminho obhoreného tela a z Izanagiho slz plných žiaľu.

Po prvý raz zavítalo do týchto končín utrpenie a smrť. Izanagi v záchvate zúrivosti stal svojmu novorodenému synovi Kagucučimu hlavu. Týmto činom sa zrodili ďalšie božstvá. Keď potom rozsekal jeho telo na osem častí, z každej z nich vyrástla sopka.

„Moja milovaná manželka! Prečo si odišla a nechala ma tu samého? Prečo som kvôli dieťaťu prišiel o teba? Vráť sa ku mne, pre blaho tohto sveta! Čaká nás ešte tolko spoločnej práce!“ plakal Izanagi.

Mnoho dní a nocí trúchlil nad smrťou svojej manželky, no jeho žiaľ neutíchal. Izanami už prešla do Jomi, krajiny mŕtvych, ale Izanagi si zaumienil, že ju privedie späť.

V PODSVETÍ

Izanagi vstúpil do ríše tieňov a hľadajúc svoju ženu čelil nespočtým nebezpečenstvám. Nakoniec dokráčal až k hrôzostrašnému sídlu, známemu aj ako Dom mŕtvych, ktorý strážili ešte hrôzostrašnejší démoni.

Izanagi potichu prekĺzol dnu zadnou bránou a ocitol sa v pochmurnej budove, do ktorej neprenikol ani záblesk svetla. Cítil však, že jeho milovaná nebožka tam niekde je, a tak na ňu zavolať.

„To som ja, Izanagi, na kolenách ťa prosím, vráť sa so mnou do vyššieho sveta,“ zvolal plný nádeje.

„Dala by som čokoľvek za to, aby som sa s tebou mohla vrátiť do sveta živých, muž môj milovaný, no obávam sa, že si prišiel príliš neskoro. Už som okúsila jedlo pri krbe v Jomi, takže sa nemôžem vrátiť,“ odpovedala Izanami smutne.

Izanagi ďalej prosíkal a trval na tom, že pre nich musí jestvovať nejaká záchrana. Izanami odvetila, že zájde za jedným z bohov podsvetia a spýta sa ho, či nepozná nejaký spôsob, ako by stade mohla odísť. Najprv sa však na svojho manžela obrátila s jednou požiadavkou.

„Musíš mi slúbiť, že tu budeš trpezlivo čakať a nebudeš sa na mňa pozeráť,“ prosila Izanami.

Izanagi jej dal svoje slovo, no keď jeho žena celý deň neprichádzala, rozhodol sa znova vojsť do hrôzozstrašného paláca. Z drdolu vlasov na ľavej strane hlavy si vytiahol hrebeň a zapálil ho, aby mu slúžil ako pochodeň. Keď našiel svoju manželku, naskytl sa mu pohľad, pri ktorom mu stuhla krv v žilách a takmer mu prestalo biť srdce. Jej telo sa už rozkladalo a pripomínalo ohavnú mŕtvolu so zahŕňajúcim mäsom prešpikovaným hmýriacimi sa červami. A na častiach toho, čo ešte zostalo z Izanaminho tela, bolo pritisnutých osem novozrodených *kami*, hromovládco.

Premožený odporom a strachom sa Izanagi zvrtol na päte a vzal nohy na plecia.

Izanami v tej chvíli pohltila zlosť a potupa.

„Porušil si svoj sľub a pozrel si sa na mňa. A teraz odo mňa utekáš. Tvoj útek však vôbec nebude taký jednoduchý,“ zavýjala mocným hlasom, ktorý sa rozliehal medzi skalami temného kráľovstva.

Izanami sa v tesnom závесе s novorodenými hromovládcaami a nespočetným množstvom záhrobných démonov a bosoriek z Domu mŕtvych pustila do prenasledovania svojho utekajúceho manžela. Izanagi najskôr odlákal pozornosť bosoriek, keď ich smerom hodil sponu zo svojich vlasov. Tá sa premenila na stravec hrozna a bosorky ho zožrali. Krátko nato sa opäť hnali za Izanagim. Vtedy bosorkám podhodil hrebeň, ktorým mal prichytený drdol vlasov na pravej strane hlavy, a ten sa premenil na bambusové výhonky. Aj do tých sa bosorky pustili a Inazagi získal o čosi viac času na útek.

Vzápätí však naňho zaútočila armáda zlých duchov. Izanagi sa oháňal svojím mečom na všetky strany, v zúfalej snahe dostať sa naspäť k priesmyku Jomocuhirasaka, ktorý spája podsvetie so Strednou zemou trstinových planín, ako sa vtedy nazýval svet na povrchu. Keď už mal bránu na dosah, natrafil na broskyňu.

Zo stromu odtrhol tri plody a postupne ich hádzal svojim prenasledovateľom. Broskyne ich zdržali presne tak dlho, aby sa mu podarilo ujsť. Na počesť čarovnej moci plodov Izanagi neskôr pomenoval broskyne Ókamuzumi no Mikoto, čiže mocné *kami* plodov a nariadil im, aby prišli ľuďom na pomoc vždy, keď sa ocitnú v núdzi.

ZAPEČATENIE BRÁNY DO JOMI

Keď sa Izanagi konečne vrátil z Jomi, schytil obrovitánsky balvan, ktorým by ani tisíc smrteľníkov nepohlo, a privalil ho k vchodu do podsvetia, aby ho naveky uzavrel.

V tej chvíli sa jeho oči naposledy stretli s očami Izanami. Keď si zahŕňajúce ostatky jeho niekdajšej manželky uvedomili, že to je koniec, vyšlo z nich posledné príšerné zakvílenie, z ktorého Izanagimu prebehol mráz po chrbte.

„Každý deň vykynožím tisíc obyvateľov Strednej zeme trstinových planín, aby som sa ti pomstila za potupu, ktorú si mi spôsobil,“ zvriskla Izanami.

„Ja zase každý deň postavím tisícpäťsto pôrodných chatrčí, aby matky mohli na svet priviesť ďalších tisícpäťsto detí,“ zakričal jej smerom Izanagi a na večné veky zapečatil vchod do podsvetia.

Takto sa zrodil kolobeh života a smrti. Od toho dňa je Izanami známa pod menom Jomocuókami, čiže Bohyňa mŕtvych.

Izanagi smutne spieval pieseň odlúčenia, pretože vedel, že nebeskej dvojici už navždy odzvonilo.

Obrovský balvan, ktorý zapečatil vchod do podsvetia, dodnes stojí tam, kam ho Izanagi celou svojou silou privalil.

Toto miesto sa dnes volá Ifujasaka, čiže úbočie Ifuja, a nachádza sa v meste Izumo v prefektúre Šimane.





SUSANOO

BOH MORÍ A BÚROK





ZANAGI SA PO NÁVRATE Z MÁRNEJ ZÁCHRANNEJ VÝPRAVY ZA ZOSNU-
LOU MANŽELKOU DO JOMI VYBRAL K HORÚCEMU PRAMEŇU, ABY SA
V ŇOM OBRADNE OČISTIL PO PUTOVANÍ ZÁHROBÍM.

Keď si vyzliekol špinavé šatstvo, zrodilo sa z neho niekoľko *kami*. Počas kúpeľa v prameni uzreli svetlo sveta ďalšie tri mocné božstvá, známe ako „tri vznešené deti“.

Z jeho ľavého oka sa zrodila Amaterasu, bohýňa slnka, považovaná za prvotného predka japonského cisárskeho rodu. Z pravého oka mu vytryskol Cukujomi, vládca mesiaca a noci. A z jeho nosa sa zrodil Susano, známy pod mnohými menami – napríklad ako Susano no Mikoto, vládca morí i búrok – s výbušným, ťažko zvládnuteľným temperamentom.

Izanagi jedného dňa poveril Amaterasu a Susanoa úlohou strážiť nebesá, no prchký vládca búrok nedokázal ovládať svoje záchvaty hnevu a smútku. Túžil sa stretnúť s mŕtvou Izanami, nariekal a ronil pritom obrovitánske slzy, ktoré spôsobili chaos aj dolu na zemi. Zničili tam nielen hory a lesy, ale padol im za obeť i tamojší ľud.

Izanagi začal mať Susanoovho pustošivého vyčíňania dosť, a tak sa spolu s ďalšími božstvami rozhodol tohto ničiteľa vykázat z nebeskej planiny.

„Poslúchnem tvoj príkaz a zostúpim do podsvetia,“ povedal Susano svojmu otcovi. „Avšak prv než navždy odídem, chcem na chvíľu vyjsť na Vysokú nebeskú planinu a stretnúť sa so svojou staršou sestrou.“

Susano sa teda prišiel naposledy rozlúčiť so svojou sestrou Amaterasu. Vládkyňa slnka podozrievala svojho nevyspytateľného brata, že má nekalé úmysly. Očakávala, že dôjde k boju, preto bola odetá